

ПЕРСПЕКТИВИ ТУРИСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НАПРЯМУ «ЕКОЛОГІЯ, ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЗБАЛАНСОВАНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ» В ЖНАЕУ

У статті розглянуто систему підготовки фахівців напрямку «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» на екологічному факультеті ЖНАЕУ, участь студентів у науковій роботі та природоохоронній діяльності.

Ключові слова: туристична підготовка фахівців, природоохоронна діяльність.

У сучасному світі спостерігається зміщення масового туристичного інтересу від звичайних відпочинкових поїздок до змістовніших, пізнавальніших подорожей. На зміну концепції— сонце, море, пісок — приходить концепція — пейзажі, традиції, дозвілля. Відтак, туристична мода піднімає на пік масової популярності подорожі у сільську місцевість, де міського туриста скрізь оточує екзотика: аграрні й сільські пейзажі, традиційний селянський спосіб життя, свійські тварини, екологічно чисті продукти тощо.

Спілка екотуризму США подає таке, поширене у західній науці, визначення екотуризму: "Екотуризм — це подорожі в місця з відносно недоторканою природою, які не ведуть до порушення цілісності екосистем, з метою одержати уявлення про природні та культурно-етнографічні особливості цієї території, що створює такі економічні умови, коли охорона природи стає вигідною місцевому населенню" [1].

Як синонім поняття "екотуризм" часто застосовують терміни: зелений туризм, природничий туризм тощо, проте це не завжди правомірно.

Від традиційного туризму екологічний відрізняється такими ознаками:

- перевага природних, а не культурних об'єктів туризму;
- стійке природокористування;
- менша ресурсо- й енергоємність;
- особиста участь туристів у природоохоронній діяльності;
- особиста участь у соціально-економічному розвитку території;
- екологічна освіта туристів.

Нині екотуризм найдинамічніше розвивається на територіях, що мають природничу цінність (національні та ландшафтні парки). Екотуризм спрямований на охорону природного й культурного середовища регіонів, які відвідуються туристами. Він передбачає, що учасники цих подорожей — люди з високою екологічною свідомістю.

Виділяють такі форми екотуризму: активний екотуризм (піший, велосипедний, водний, кінний, збиральництво, рибальство, мисливство), фауністичні та флористичні поїздки (фотополювання, орнітологічні та інші тематичні поїздки — так звані «тури з натуралістом»), культурологічні й етнографічні поїздки.

Існують два основні підходи до визначення екологічного сектора туризму.

У першому випадку екотуризмом називають туризм, головним об'єктом якого є дика природа (природні екосистеми). При цьому більшість авторів відзначають складність визначення межі між природою і традиційною культурою та включають останню в об'єкти екотуризму. Але навіть у цьому випадку місткість поняття "екотуризм" неповне.

Значної популярності набув другий підхід, який до зеленого туризму відносить відпочинок на природі на територіях, змінених людиною. Це характерно для США і країн Західної Європи, де практично не збереглися первинні ландшафти, а висока потреба спілкування з природою задовольняється населенням на територіях із т. зв. вторинною природою (квазіприродні екосистеми). Такий туризм теж зараховують до розряду екологічного, а його значення стає в деяких регіонах вирішальним для охорони і відновлення середовища, народних традицій і екологізації економічного розвитку [2]. Саме цей напрямок доцільно розвивати й в Україні [3].

Головною рушійною силою бурхливого розвитку екотуризму є швидко зростаючий попит рекреації на природі, що визначається збільшенням невідповідності середовища проживання сучасної людини її фізіологічним і психологічним потребам. Отже, задоволення цього попиту і успіх розвитку екотуризму

залежить від якості навколишнього середовища, оскільки туристами цінується саме його незайманість. Тому екологічний фактор перетворюється на економічну категорію: підтримка якості та непорушеності навколишнього середовища (ознака стійкості) економічно вигідна.

Для вирішення питань розвитку екологічного туризму необхідно створити якісні умови підготовки кваліфікованих спеціалістів, в тому числі на базі ВНЗ, які надають освітні послуги за галуззю знань «Природничі науки».

На екологічному факультеті Житомирського національного агроекологічного університету з 1997 р. проводиться підготовка фахівців за напрямками «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» та «Правознавство». Тут навчається майже півтори тисячі студентів, в т.ч. 800 – денної форми навчання.

Навчальний та виховний процес забезпечує кваліфікований науково-педагогічний колектив, до складу якого входять: 5 професорів, докторів наук, 58 кандидатів наук та доцентів, 17 співробітників. Два співробітника удостоєні звання заслуженого юриста України, по одному - заслуженого працівника сільського господарства, заслуженого працівника освіти та заслуженого природоохоронця України. На факультеті видано понад 70 посібників, підручників, монографій та рекомендацій виробництву. Співробітниками у складі творчих колективів розроблено понад 40 типових програм навчальних дисциплін у системі Мінагрополітики України. Вони є авторами більше ніж 80 розробок, що захищені авторськими свідоцтвами, патентами та свідоцтвами про державну реєстрацію.

Після проведення аналізу стану розвитку екологічного туризму в регіоні вченою радою екологічного факультету було прийнято рішення до циклу дисциплін самостійного вибору студентів ввести блок «Екологічний туризм» поряд з такими блоками як «Радіоекологія», «Агроекологія», «Біоекологія» тощо.

Навчальним планом передбачено вивчення таких дисциплін як «Основи краєзнавства», «Екологічний туризм», «Сільський зелений туризм», «Рекреаційні ресурси і курортологія», «Організація туристичної діяльності», «Організація екскурсійних послуг» та науково-дослідницький практикум. Всього передбачено 756 годин - по 108 годин на кожен позицію та курсовий проект з дисципліни «Організація туристичної діяльності».

Для забезпечення блоку «Екологічний туризм» створені всі необхідні умови. В структурі факультету п'ять кафедр: загальної екології, моніторингу навколишнього природного середовища, охорони довкілля та збалансованого природокористування, правознавства та хімії. Функціонують навчально-наукові лабораторії моделювання екологічних систем, радіологічна та еколого-правової інформації.

Кафедри факультету проводять роботу по залученню студентів до науково-дослідної роботи через їх участь в наукових гуртках, конференціях, олімпіадах, конкурсах. За матеріалами досліджень студентами щорічно представляються на наукових конференціях до 80 доповідей. Щорічно проводиться міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Наука. Молодь. Екологія», за результатами якої випускається збірка матеріалів. На конференціях неодноразово заслуховували доповіді з питань екотуризму, зеленого туризму тощо [4,5,6,7].

Факультетом було ініційовано проведення науково-практичної конференції з проблем води в регіоні (2003, 2007 рр), міжнародних науково-практичних конференцій «Екологія: вчені у вирішенні проблем науки, освіти і практики» (2007 р) та «Інновації для сільського господарства» (2009 р.). Залучення студентів до пошукової роботи розпочинається з першого курсу. Кожна кафедра проводить науково-пізнавальну або науково-теоретичну конференцію, випускає збірку матеріалів. Тільки в 2008-09 навчальному році були проведені такі конференції як «Хімічні аспекти екології», до 60 річниці «Загальної декларації прав людини», до 150-річчя від дня народження академіка П.А.Тутковського, «Екологія людини».

Студенти факультету неодноразово ставали переможцями та займали призові місця на Всеукраїнських конкурсах і олімпіадах.

На факультеті активно працюють органи студентського самоврядування. У березні 2004 року створена студентська рада та затверджене Положення про студентське самоврядування. Студентська рада активно співпрацює з Житомирською молодіжною екологічною лігою, Асоціацією правозахисних організаторів студентів тощо. В вересні 2007 року створене студентське наукове товариство а в січні 2009 року на базі факультету створене громадське об'єднання «Екологічний патруль Житомирського національного агроекологічного університету». Щорічно проводяться культурно-просвітницькі заходи «День екологічного факультету», «День юриста», фестиваль «Барвінок». У рамках заходу передбачені науково-практичні конференції, зустрічі з випускниками, спортивні змагання, святкові концерти, виставки тощо.

Стратегічний напрям діяльності науково-педагогічного персоналу факультету – підготовка фахівців з новим екологічним мисленням, яке включає в себе збереження і поліпшення навколишнього природного середовища; діяльності і життя людей, зокрема в регіоні, який найбільше потерпів від Чорнобильської катастрофи. Це дасть можливість для невиснажливого використання природних ресурсів з рекреаційною метою, їх пізнання та охорони. Рівень підготовки фахівців – екологів дає підстави сподіватись на організацію екологічного туризму в регіоні на більш якісному рівні.

Список використаних джерел:

1. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм. – К.: Альпрес, 2004.- 192 с.
2. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: навч. посібник. – К.: Знання, 2006. – 271 с.
3. «Сільський туризм – невикористана можливість українського села». Матеріали конференції. // Туризм сільський зелений, 2003. - №3. – с. 35-47.
4. Савчук М.В., Козловський О.Ю. Туристичні походи – один із шляхів екологічного виховання молоді. // Наука. Молодь. Екологія - 2005 (Зб. тез I міжвузівської науково-практичної конференції, 9-10 червня 2005 року). – Житомир: ВОД Житомирського ЦНТІ, 2005. – 124 с. (с.38)
5. Шварак А.В., Козловський О.Ю. Сільський зелений туризм – один із шляхів покращення економічної і демографічної ситуації.// Наука. Молодь. Екологія - 2008 (Зб. тез IV міжвузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, 22-23 травня 2008 року). – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – Т.1 – 301 с.(с.215-218 (с.224-227))
6. Козловський О.Ю., Корбут Г.О., Вискушенко А.П., Памірський М.С. Екологічні екскурсії вздовж старовинних вулканічних потоків на Поліссі.// Наука. Молодь. Екологія - 2008 (Зб. тез IV міжвузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, 22-23 травня 2008 року). – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – Т.1 – 301 с.
7. Кушніренко А.В., Козловський О.Ю. Дослідження визначних місць та сфери обслуговування міста Коростишева та Корост. р-ну для розробки маршрутів зеленого туризму.// Наука. Молодь. Екологія - 2007 (Зб. тез III міжвузівської науково-практичної конференції, 24-25 травня 2007 року). – Житомир, 2007 – 250с. (с.68-72)

Козловский А.Ю., Малярчук П.Н. Перспективы туристической подготовки специалистов направления «Экология, охрана окружающей среды и сбалансированного природопользования» в ЖНАЭУ.

В статье рассматривается система подготовки специалистов направления «Экология, охрана окружающей среды и сбалансированное природопользование» на экологическом

факультете ЖНАЭУ, участие студентов в научной работе и природоохранной деятельности.

Ключевые слова: туристическая подготовка специалистов, природоохранная деятельность.

Kozlovskiy A.Yu., Malyarchuk P.N. Perspectives of tourist preparation of specialists of areas “Ecology, environment protection and nature use balance” in ZNAEU

In the article system of specialists preparation of area “Ecology, environment protection and nature use balance” of ecological department of ZNAEU , student participation in scientific work and nature conservation activity.

Keywords: tourist preparation, nature conservation activity.